

*מסכת עבודה זרה דף י"א

גירורו של אונקלוס אונקלוס בר קלונימוס⁶⁰ היה אחיינו של קיסר רומי, והתגייר. והחזיקו

שלח הקיסר גדוד של חיילים רומאים להביאו אליו, ומשהגיעו אליו לימדם מקראות, ובכך משכם אחריו והתגיירו. שוב שלח גדוד נוסף, ואמר להם: אל תדברו עמו בשום דבר. נטלוהו וכשהלכו עמו אמר להם, אומר לכם דבר השייך בענייני העולם: איש חשוב המכונה 'ניפיורא' נוטל אבוקה ומאיר לפני החשוב ממנו הנקרא 'אפיפיר'. ואותו ה'אפיפיר' מאיר לפני ה'דוכס', וה'דוכס' מאיר לפני 'הגמונא', וה'הגמונא' מאיר לפני המלך. ושאלם האם המלך מאיר לפני איזה אדם? אמרו לו: לא! אמר להם, הקב"ה נטל את האש והאיר לפני ישראל בצאתם ממצרים, שנאמר: "וה' הלך לפניכם יומם וכו' וְלַיְלָה בַּעֲמֹד אֵשׁ לְהָאִיר לָכֶם וכו'". מששמעו כן, התגיירו כולם. שוב שלח גדוד חיילים נוסף, ואמר להם שלא יתעסקו אתו בכלל. כשבאו לקחתו, ראה את המזוזה על הפתח ונתן עליה את ידו. שאלם יודעים אתם מה זה? אמרו לו תגיד אתה! אמר להם: מנהגו של עולם, מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ. ואילו הקב"ה, עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ, שנאמר: "ה' יִשְׁמְרֶךָ וְיִבְרָאךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם". וגם הם מששמעו כן התגיירו, ושוב לא הוסיף הקיסר לשלוח אחריו חיילים נוספים.

אנטונינוס ורבי לא פסקה צנון הגמרא הביאה בעמוד הקודם, את המעשה לגבי ידידותם של רבי ואנטונינוס. ומביאה דרשה בעניין, נאמר:

"וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גֵיִים בְּבִטְנָהּ", אמר רב יהודה אמר רב, אל תקרי 'גוים' אלא 'גיים', זה אנטונינוס שבא מעשו ורבי שבא מיעקב, שלא פסקו מעל שולחנם לא חזרת ולא קישות ולא צנון, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. שאמר מר, צנון וחזרת מועילים למאכל, קישות מרחיב מעיים. שואלת הגמרא, והרי שנה התנא מבית מדרשו של רבי ישמעאל, למה נקרא שמן 'קישואין'? מפני שקשין לגופו של אדם כחברות'. הרי שלא מועילים אלא מזיקים? עונה הגמרא, שיש הבדל בין קישואים גדולים שהם אכן מזיקים, לבין קישואים קטנים שהם תיקון למאכל.

שריפת המלכים אינה נחשבת למדנו במשנה, ש'יום הלידה' ו'יום המיתה' של המלך, לדעת רבי מאיר נחשב ליום אידם, ולחכמים רק אם היה

שריפה באותה המיתה יש בה עבודת כוכבים, ואם לא היה בה שריפה, אין בה עבודת כוכבים. ומדייקת הגמרא, שמשמע מדברי חכמים שלרבי מאיר אין הבדל בין שרפו את המלך לאם לא שרפו, הרי שאין השריפה מחוק עבודת כוכבים, ולרבי מאיר שריפה היא מחוק עבודת כוכבים. שואלת הגמרא, ממה ששנינו,

60 במסכת גיטין דף נ"ו מובא בשם אונקלוס בר קלוניקוס, וכתוב במפורש שהיה אחיינו של טיטוס.

שורפין על מלכי ישראל, שאינה מדרכי האמורי ולא עוברים על הלאו של "ולא תעשה כמעשיהם". ואם שריפת מלכי אומות העולם נחשבת לחק עבודת כוכבים כיצד אנו עושים כן, והרי נאמר: "ובחקתיהם לא תלכו"?

אלא אומרת הגמרא, שהכל מודים שאינה נחשבת ל'חוקה', אלא שכשרואים ששרפו על המלך נחשב למאורע חשוב ואז עובדים לע"ז. ובה נחלקו, רבי מאיר סובר בין במיתה שיש בה שריפה ובין במיתה שאין בה שריפה, עובדים לעבודה זרה. וחכמים סוברים שאם יש שריפה מחשיבות העניין עובדים ע"ז. ואם אין בה שריפה, כיון שאינה חשובה להם אינם עובדים לע"ז.

מביאה הגמרא, שהמקור לדין לגבי שריפה במלכי ישראל מובא בברייתא ששנינו, שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי, שנאמר: "בשלוש תמות ובמשרפות אבותיך המלכים". וכשם ששורפין על המלכים, כך שורפים על הנשיאים. ומה הם שורפים? על המלכים מיטתן וכלי תשמישן. ומעשה שמת רבן גמליאל הזקן, ושרף עליו אונקלוס הגר שבעים מנה צורי של כסף. שואלת הגמרא, והרי אמרנו שאין שורפים אלא מיטתן וכלי תשמישן? עונה הגמרא, הכוונה ששרף כלי תשמיש ששויים שבעים מנה.

שואלת הגמרא, והאם אין שורפים דברים אחרים, והרי שנינו בברייתא שמותר לעקר הגידים שעל פרסות הבהמה, על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי? אמר רב פפא, הכוונה לסוס שרכב עליו שנחשב גם לכלי תשמישו של המלך. שואלת הגמרא, והרי גם לגבי בהמה טהורה מצינו שמותר לעקור את פרסותיה באופן שלא עושה אותה לטריפה, והרי אין בהמה טהורה נחשבת לכלי תשמישו? ביאר רב פפא הברייתא מדברת ב'עגלה המושכת בקרון שיושב בו המלך, שזה נחשב לכלי תשמישו.

למדנו במשנה שגם ביום תגלחת זקנו והנחת בלוריתו נחשב ליום אידם. והסתפקו החכמים האם הכוונה ליום שמגלח זקנו וגם לאחר שנה שמגלח את בלוריתו שהניחה מהיום שגידל זקנו. או שרק היום שמגלח את בלוריתו נחשב ליום האסור? ומביאה הגמרא ראייה ששנינו שתי ברייתות האומרות 'יום תגלחת זקנו והנחת בלוריתו', ומשמע שבאים לאסור בשני האופנים.

אמר רב יהודה אמר שמואל, ישנו עוד יום איד לרומי שאינה שנויה במשנה: אחת לשבעים שנה מביאין אדם שלם כנגד עשו, ומרכיבין אותו על אדם חגור כנגד יעקב שהיה צולע על ירכו, ומתכוונים לרמוז שעדיין עשו שולט על יעקב. ומלבישין אותו בגדי אדם הראשון שהם בגדי חמודות שהיו לעשו, ומניחין לו בראשו קרקפלו של רבי ישמעאל כהן

שריפת החפצים של מלכי ישראל

עיקור רגלי הבהמה שרכב עליה המלך

יום תגלחת בלוריתו

יום איד שחל אחת לשבעים שנה לא מנו

גדול, שנהרג כשהסירו את עור פניו ממנו. ותולים בצוארו פז שהוא אבן יקרה עד מאד, ומחפים את השווקים באינך שהיא אבן טובה, ומכריזין לפניו 'סך חישוב הקץ הוא שאמר יעקב לבניו שאמורים להגאל באחרית הימים הוא כזב, אחיו של אדונינו עשו זייפן, שרימה וחשב ליטול ברכה להיות גביר לאחיו, מי שרואה כעת שמחה זו זכה וראה. ומי שלא ראה לא יראה כיון שבפעם הבאה יהיה זה בעוד שבעים שנה. מה הועיל יעקב בכך שרימה את עשו ולקח את ברכתו, ולזייפן במה שזייף?'. ולאחר שאמרו כן הרומיים, מסיימים 'ווי לעשו כשיקום יעקב!'.

אמר רב אשי, הכשילן פיהם לרשעים, שאם היו אומרים 'זייפן אחיו של אדוננו' מובן שנתכוונו ליעקב. אבל כעת שאומרים אחיו של אדוננו זייפן, משמעותו גם שעשו הוא זייפן.

שואלת הגמרא, ומדוע התנא של משנתנו לא מנה את יום אידם זה? עונה הגמרא, שהתנא מונה רק דברים החלים כל שנה וזה קורה רק אחת לשבעים שנה.

אומרת הגמרא, אותם הימים שהזכירה המשנה הם ימי אידם של הרומיים, אבל מהם ימי אידם של הפרסיים? עונה הגמרא, שמות הימים הם 'מוטרדי וטוריסקי מוהרנקי ומוהרין', ואלו ימי אידיהם הקבועים בכל שנה. ומוסיפה הגמרא שימי אידם של הבליים הם: 'מוהרנקי ואקניתי בחנוני ועשרה באדר'.

מקומות האסורים לעולם
במשא ומתן מפני ע"ז

אמר רב חנן בר רב חסדא אמר רב, ויש אומרים שאמר זאת רב חנן בר רבא בשם רב, חמשה בתי עבודת כוכבים קבועין הן, ומשום כך אסור בכל השנה לסחור עמהם באותו מקום. ואלו הם: בית בל בבבל, בית נבו בכורסי, תרעתא שבמפג כלומר עבודת כוכבים שבעיר 'מפג', צריפא שבאשקלון, נשרא שבערביא. וכשבא רב דימי אמר שהוסיפו עליהם: יריד שבעין בכי, נדבכה שבעכו. ויש אומרים: נתברא שבעכו. רב דימי מנהרדעא שנה להיפך: יריד שבעכו נדבכה שבעין בכי. שאל רב חנן בר רב חסדא את רב חסדא, מה הכוונה במה ששנינו 'קבועין הן'? אמר לו, כך אמר אביך מאימך, שכל השנה עובדים שם עבודה זרה.

אמר שמואל, אנו הנמצאים בגולה, אין אנו יכולים להעמיד עצמנו מלישא וליתן עמהם, שביניהם אנו יושבין ופרנסתנו מהן, ועוד משום יראה. שואלת הגמרא, והאם אסור לסחור עמם ביום אידם, והרי רב יהודה התיר לרב ברונא למכור לגוי חמור ביום אידם, ולרב גידל למכור חיטים בחג של סוכרי העיר אף שמתכנסים לאכול ולשתות ולחוג לשם עבודת כוכבים פלונית? עונה הגמרא, אין משם ראייה ששונה החג של הסוחרים, משום שאין זמנו קבוע בכל השנה, ולכן אין חוששים לכך.